

A ZSOLTÁRÉNEKLŐ MADÁR

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egy istenfélő kegyes király. Ez a király olyan szép templomot építtetett, hogy csudájára jártak a világ minden tájékáról. Kívül-belül ki volt rakva a fala arannyal, gyémánttal, mindenféle drágakövekkel s telepingálva szebbnél szebb képekkel. Hanem mikor felépült ez a szép templom, mégsem volt megelégedve a király. Csak egyszer ment belé, s azt mondta, többet nem is jő el a templomba, amíg valaki el nem hozza a zsoltáréneklő madarat.

Hiszen elhozták volna, de azt sem tudta senki lélek, hogy hol s merre van az a zsoltáréneklő madár. Szomorú volt a király, nem volt sem éjjele, sem nappala. Hiába vigasztalták, nem tudták felvidítani.

Volt a királynak három szép dali fia, s ezek megegyeztek, hogy nem hagyják többet búsulni az apjukat, elmennek hárman háromfelé, s addig vissza sem jönnek, amíg közülük valamelyik a zsoltáréneklő madarat meg nem találja. Mondják az apjuknak, mit akarnak.

- Jól van, fiaim, menjetek, az Isten segéljen.

Feltarisznyálta mind a hármat arannyal-ezüsttel. Adott a háromnak három aranyszőrű paripát, a legszebbeket az aranyszőrű ménesből, s azzal a királyfik útnak eredtek.

Elindult a három királyfi, mentek hetedhét ország ellen, s egyszer csak az út háromfelé szakadt egy kút mellett. A kút előtt lapos kő volt, s a legkisebb királyfi azt mondja bátyjainak:

- No, itt váljunk el egymástól, hanem a gyűrűket tegyük ez alá a lapos kő alá, s ha ide visszatér valamelyik közülünk, nézze meg a gyűrűket. Amelyiké megrozsdásodott, az bizonyosan nagy bajba került, a másik induljon utána.

A királyfik ebbe belegyeztek. Mind a hárman lehúzzák a gyűrűt (bele volt vágva a nevük is), szépen a lapos kő alá teszik, aztán elbúcsúznak egymástól. A legkisebb királyfi ment kelet felé, a két idősebb nyugat felé. Ezek nem is váltak el egymástól, csak hagyták, hogy jó messze eltávolodjék az öccsük, együtt maradtak, s együtt mentek a zsoltáréneklő madár után.

Táltos volt a kicsi királyfi lova; ezt a királyfi nem is tudta, mikor hazulról elindult. Csak azt várta, hogy a két idősebb királyfi elváljon tőlük, nekirugaszkodott a levegőégnek, egyet ugrott, kettőt szökött, s országokon, tengereken túl volt. Aztán egyszerre csak leszállott egy nagy hegynek az aljába, egy kicsi háznak az ajtaja előtt. Bemegy oda a királyfi, s hát egy olyan öregasszony ül a kemence előtt, hogy az orra a térdét verte. Köszön illendőképpen:

- Adjon Isten jó estét, öreganyám!

- Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert különben bekaptalak volna. Ugyan hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

Elémondja a királyfi, hogy miben jár. Azt mondja az öregasszony:

- Hej, édes fiam, én kilencszáz esztendő vagyok, s mindig akartam megszerezni a zoltáréneklő madarat, de hiába próbáltam. Hát jól van, próbálj szerencsét. A lovadat hagyd itt, adok helyette mást, különbet, mert a tiédde oda nem jutsz el, ahol a zoltáréneklő madár van. Három kút mellett mégy el, egy réz-, egy ezüst- s egy aranykút mellett; de azt megmondom neked, hogy akármilyen szomjas légy, se te, se lovad ne igyatok belőlük. Aztán a Vörös-tengeren viszd át a lovad. Annak a partján, magas hegy tetején van egy vár, abban lakik a tizenkét fejű sárkány, az őrzik a zoltáréneklő madarat. Vedd el tőle, ha tudod, az Isten segítjen.

Útnak ered másnap a királyfi az öregasszony táltos paripáján. Repült az, mint a sebes szélvész, de még ennél is sebesebben, s egyszerre csak letoppantott a földre, megállott a rézkút előtt, s mondotta:

- Jaj de ihatnám!

- Nem szabad innunk, édes lovam, sem neked, sem nekem - mondotta a királyfi.

- Nem-e? Dehogynem. Te csak hallgass reám, édes gazdám, s ne az öregasszonyra. Csak igyál te is, ha megszomjúhoztál, s itass meg engem is.

Hát mit csináljon a királyfi, hallgatott a ló szavára.

Merített a rézvederrel, megitta a lovát. Ivott ő is, s ím abban a szempillantásban kiszökik a kútból egy rézhajú leány, megöleli, megcsókolja a királyfit, s mondja lelkes szóval:

- Áldjon meg az Isten, hogy megszabadítál. Érted voltam rabságban tizenkét esztendeig. Nesze, adok neked egy rézalmát s egy réz vesszőt. Ha rossz ember támad meg, ezzel a vesszővel megvédheted magadat. Ezt az almát pedig tartsd meg emlékezetül.

Többet nem szólt a leány, eltűnt a királyfi szeme elől. Fölpattan a királyfi a táltosra, nekivág az a levegőégnek, repül országok, tengerek, erdők felett, s egyszerre csak letoppan az ezüstkút mellett.

- Jaj de ihatnám! - mondja a ló.

- Hát, ha ihatnál, csak igyál, édes lovam. Én többet nem mondom, hogy ne - s mindjárt vizet merített az ezüstvederrel. Megitta a lovát, s jól húzott maga is.

Hát abban a pillanatban nyakába szökik egy ezüsthajú leány, öleli, csókolja, mondja lelkes szóval:

- Áldjon meg az Isten, dali szép királyfi, érted voltam rabságban tizenkét esztendeig. Köszönöm, hogy megszabadítottál. Nesze, adok neked egy ezüstalmát s egy ezüstvesszőt. Ha rossz ember támad rád, az ezüstvesszővel megvédheted magad, az almát tedd el emlékezetül.

Nem is szólhatott a királyfi, az ezüsthajú leány eltűnt a szeme elől. Na, felül a táltosra, repülnek tovább, mint a madár, s egyszerre csak letoppan a táltos az aranykút előtt.

- Ígyunk ebből is, édes gazdám!

- Nem bánom, ígyunk, édes lovam.

Vizet húz az aranyvederrel, megitatja a lovát, iszik maga is, s ím, a nyakába szökik egy aranyhajú leány, öleli, csókolja, s mondja ez is lelkes szóval:

- Áldjon meg az Isten, hogy megszabadítál. Tizenkét esztendeje, hogy rabságban vagyok, szomorú rabságban. Nesze, adok neked egy aranyalmát s egy aranyvesszőt. Ha megtámadnának, védjed magadat az aranyvesszővel. Az aranyalmát tartsd meg emlékezetül, s talán az Isten még hozzám vezérel valaha.

Többet nem szólt a leány, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Felül a királyfi a táltos lovára, egyet ugrott, kettőt szökött a táltos, s éppen a Vörös-tenger fölé ért. Ott ült a tizenkét fejű sárkány a vár tornácában, látta, hogy arra tart a királyfi, s okádta a tüzet mind a tizenkét torkából, s ott mindjárt porrá ég a királyfi, de a táltos hirtelen lemerült a Vöröstengerbe, s tűz nem fogta a királyfi testét. Aztán fölvágtat egyenest a sárkány várába, ott mindjárt összemennek, viaskodnak, egyet suhint a királyfi a rézvesszővel, s négy feje esik le a tizenkét fejű sárkánynak. Akkor veszi az ezüstvesszőt, suhint azzal is egyet, s a sárkánynak megint lehull négy feje. Kapja az aranyvesszőt, de történetesen nem a jobb, hanem a bal kezébe. Suhint vele, s a sárkánynak csak két feje esik le, maradott még kettő. Könyörgött a sárkány:

- Kegyelmezz az életemnek, királyfi, s mindenemet neked adom!

- Nem kell nekem egyebed, csak add ide a zsoldáréneklő madarat.

- Hej, csak azt ne vidd el - mondotta a sárkány -, legalább volna vigasztalom nagy szomorúságomban.

De hiába, kedvesebb volt az élete, fölvezette a királyfit a szobába, leakasztotta a szegről a gyémántkalickát, abban volt a zsoldáréneklő madár, od'adta a királyfinak. De olyan szépen énekelt ez a madár, hogy a királyfi szíve megreszketett, s a könnye kicsordult belé.

- Na - mondja a királyfi -, most már igazán nem csudálom, hogy az édesapám olyan erősen szomorkodik ezért a madárért.

Elbúcsúzott a sárkánytól, föl pattant a lovára, s nyargaltak visszafelé. A sárkány tűzlángot eresztett utána a két torkából, de már ennek nem volt ereje, csak egy kicsit meglegyintette a királyfi arcát a melegség, föl sem vette, vágatott tovább, mint a gondolat, s meg sem is állottak, míg a kilencszáz esztendőös öregasszonyhoz nem értek.

- No, édes fiam, visszajöhettél-e?

- Vissza, öreganyám, s elhoztam a zsoldáréneklő madarat is.

A madár egyszeriben elkezdett énekelni, s az öregasszonynak a lélegzete is elállott a nagy gyönyörűségtől. Mondta a királyfi:

- Na, öreganyám, köszönöm a hozzám való nagy jószágát, mivel tudjam megszolgálni?
- Ne szolgálj nekem, fiam, semmivel, elég nekem, hogy hallottam a zsoldáréneklő madár énekét. Inkább én adok neked egy kicsi útravalót, mert szükséged lehet rá, amíg hazakerülsz. Nesze, fiam, egy tarisznya arany, vigyázz reá, mert még nagy hasznát veszed te ennek.

Megköszöni a királyfi illendőképpen ezt a nagy jószágot, fölakasztja a tarisznya aranyát a nyereg kápájába, de most már a maga lovára ült, az öregasszonyét otthagya. Azzal elindultak hazafelé, vágatott a lova, mint a sebes szélvész, s meg sem állott, míg ahhoz a kúthoz nem ért, ahol a királyfi a testvéreitől elvált. Felfordítja a lapos követ, s hát az ő gyűrűje olyan tiszta, úgy ragyog, mint amikor odatette, de a két bátyjéé olyan rozsdás volt, hogy a rozsdától alig látszott.

Megszomorodott a királyfi, nagyot sóhajtott:

- Istenem, istenem, ezek nagy bajba kerülhettek, de addig meg nem nyugszom, míg élve vagy halva meg nem találom őket.

Elindul a királyfi arrafelé, amerre a bátyjai indultak volt, megy hetedhét ország ellen, erdőkön-mezőkön keresztül, s egyszer, amint az országúton mendegélne, látja, hogy két ember húz egy szekeret, egy harmadik ember meg erősen biztatja az ostorral. Jól megnézi a szekérbe fogott embereket, hát azok az ő testvérei.

- Uram, Jézus! - mondja a királyfi -, hát ti hogy kerültetek ilyen nehéz szolgásba?

A királyfik elmondják, hogy ennek az országnak a királya elfogatta őket, s azóta úgy bánik velük, mint éppen az oktalan állattal, szekérbe fogatja őket.

Ment a királyfi egyenesen a királyhoz. Ott elémondja, hogy a bátyjaiért jött, ki akarja váltani.

- Jól van - mondja a király -, kiadom szívesen, csak fizess értük egy tarisznya aranyat.

Hej, csak most látta a királyfi, milyen jó volt, hogy az öregasszony egy tarisznya aranyat adott neki. Ott mindjárt kiönti az aranyat, de abban a szempillantásban bejön a királykisasszony, nagyot sikolt, a királyfi nyakába szökik, s mondja:

- Ez a királyfi szabadított meg engem, édesapám!

- Na - mondja a király -, ha ez szabadított meg, édes leányom, akkor a bátyjait én is szabadon bocsátom. Vedd vissza a pénzedet, fiam, nem kell, hanem a leányomat, ha tetszik, neked adom. Mondja a királyfi:

- Köszönöm nagy jószágát, felséges királyom, de nekem előbb haza kell menni az édesapámhoz. Aztán visszajövök, s megtartjuk a lakodalmat.

Elbúcsúzik a királyfi a királytól, el a mátkájától, megígéri, hogy visszatér három hét múlva, ha az Isten is úgy akarja, s azzal elindult hazafelé. Mentek vele a bátyjai is. Adott alájuk a király két szép paripát, nem kellett, hogy menjenek gyalogszerrel. Útközben a királyfi elbeszélte a bátyjainak, hogy s mint szerezte meg a zsoldáréneklő madarat. De bezzeg elfogta az irigység

őket, szégyellték, hogy az öccsük viszi haza a madarat, ők nem tudtak semmire sem menni, de sőt inkább szolgaságba kerültek. Azt mondja egyszer az idősebb királyfi az öccsének:

- Add ide, öcsém, azt a madarat, eleget vitted már te, hadd vigyem én is egy keveset.

A királyfi nem gondolt semmi rosszat, odaadta a madarat.

Mondja a középső királyfi is:

- Ejnye, öcsém, add ide már azt a tarisznyát, hadd vigyem én is, nehéz lehet neked.

Jól van, od'adja a királyfi azt is. Továbbmennek, aztán egy helyen letelepednek. Volt a tarisznyában étel is, ital is, amit a királykisasszony rakott belé. Elkezdenek falatozni az idősebb királyfik, de a kisebbnek egy falást sem adtak, pedig olyan éhes volt, hogy zöldet, vöröset látott.

Kérte a bátyjait:

- Adjatok nekem is valamit!

Mondták a bátyjai:

- Adunk, ha megengeded, hogy mind a két szemedet kiszúrjuk.

- Hát szúrjátok ki, ha rávisz a lelketek - mondá a királyfi -, csak adjatok ennem.

S a gonosz lelkű legények csakugyan kiszúrták az öccsük szemét, úgy vetettek neki egy falás kenyeret. Második alkalommal a két karját vágta le, s azután dugta a szájába egy falás kenyeret. Hanem, gondolták, így mégsem vihetik haza az öccsüket, s amint éppen egy tó mellett haladtak, megfogták, belevetették a tóba, s azzal tovább vágattak.

Hiszen ha tudták volna, miféle tóba dobják, bizony nem dobták volna bele, mert annak a tónak csudavize volt. Amint beléesett a királyfi, kinőtt mind a két karja, aztán kimászott a tó partjára, ottan égi harmat hullott a szemére, s egyszeriben megjött a szeme világa.

Mármost mit csináljon, hazamenjen-e, vagy visszatérjen a mátkájához. Sem ide nem ment, sem oda nem ment. Amint mendegélt a réten, találkozott egy disznópásztorral, beállott melléje inasnak.

Ezalatt a bátyjai hazaértek, s nagy kevélyen átaladták az apjuknak a zoltáréneklő madarat. Vitték a madarat a templomba mindjárt, de hiába vitték, olyan volt, mint a néma, nem szólalt meg. Összehívatta a király az ország bölcseit, s kérde tőlük, vajon miért nem szól ez a zoltáréneklő madár. Azt mondja a legöregebb bölcs:

- Azért nem szól, felséges királyom, mert aki elhozta a helyéről, nincsen itt.

Hívatta a király a fiait.

- Ki hozta ezt a madarat?

- Mi hoztuk, édesapám, hát ki hozta volna. Hiszen már mondtuk, hogy szegény öcsénk meghalt az úton.

- Már én csak azt mondom - ismételte az öreg bölcs ember -, hogy azért nem szól a madár, mert nincs itt, aki a helyéről elhozta.

Megharagszik a király, s haragjában tömlöcbe vetteti a bölcset. De hiába haragudott, hiába bosszankodott, mégsem szólalt meg a madár.

Aközben a kicsi királyfi egyet gondolt, s otthagya a disznópásztorságot. Eljött haza, az apja udvarába, s beszegődött a kukta mellé inasnak. Egyszer egy vasárnap elkéredzik a kuktától a templomba, s hát hallgassatok ide! - amint a templomba belép, megszólal a madár, s énekel olyan szépen, hogy minden embernek kicsordult a könny a szeméből a nagy gyönyörűségtől.

Hívatja a király a bölcseket, s kérdi:

- Ugyan mondjátok meg, miért szólalt meg a madár?

Azt mondja egy bölcs:

- Azért, felséges királyom, mert aki elhozta a madarat, ott volt a templomban.

- Ej, hogy tudsz olyat mondani, mikor a fiaim nem is voltak a templomban! - kiáltott a király, s nagy haragjában tömlöcbe vettette a második bölcset is.

Na, elkövetkezik a harmadik vasárnap, s a király megparancsolja, hogy amikor a nép bejött a templomba, az ajtót zárják be, hogy senki ki ne jöhessen. Elmegy a királyfi is az ő kuktainas gúnyájában, s mikor a madár énekelt egyet, ki akart jönni, de elejbe állnak, s viszik a király elé.

Kérdi a király:

- Miért akartál kijönni a templomból?

- Azért, felséges királyom, hadd lássad, hogy nem a két idősebb fiad hozta el a zsoltáréneklő madarat.

- Hát ki hozta el?

- Elébb ereszd ki a tömlöcből azt a két bölcset.

Jól van, a király kiereszti. Azt mondja mostan a kicsi királyfi:

- Maradt-e gúnyája a legkisebb fiadnak, felséges királyom?

Mondja a király:

- Hogyne maradt volna.

- Hát hamar adj egyet belőle, s akkor megtudod, hogy ki hozta el a madarat.

Felöltözik a kicsi királyfi a maga gúnyájába, aztán úgy megy a király elé, s hát, uramteremtőm, csak kétfelé nyílik a király két karja, az ő édes fiát öleli, csókolja.

No, most már megtudta a való igazságot. Még azokat a rozsdás gyűrűket is megmutatta a királyfi. Szörnyű haragra gerjedett a király, hívatta az idősebb két fiát, s el akarta pusztítani szörnyű haláluk halálával mind a kettőt.

Mondotta a kicsi királyfi szelíden:

- Ne bántsod őket, édesapám, nem tudták, hogy mit cselekszenek.

No, ha nem is halatta meg a két királyfit szörnyű haláluk halálával, az országából kikergette. Hanem a kicsi királyfi utánuk szaladott, s a rézalmát s a rézvesszőt az egyiknek, az ezüstalmát s ezüstvesszőt a másiknak adta, hadd menjenek azzal, hátha megtalálják a rézhajú s ezüsthajú kisasszonyt, s ők is boldogulnak, ahogy lehet. Aztán ő is felkerekedett, meg sem állott, míg a mátkájához nem ért. Hét nap s hét éjjel állott a lakodalom, akkor tojásbéjbe kerekedtek, a Küküllőn leereszkedtek, s meg sem állottak, míg haza nem kerültek. Ma is élnek, ha meg nem haltak.